

Ajánlás helyett

Lecturis salutem!

Harmadszáz éve annak, hogy Kristó Gyula tanári diplomát szerzett a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, s még ugyanebben az évben megvédte bölcsészdoktori értekezését, s ugyancsak harminchárom esztendeje annak, hogy napvilágot láttak első szakmai közleményei.

1962 óta dolgozik a szegedi egyetemen, ahol az egyetemi ranglétra valamennyi lépcsőfokát megjárta, 1978-ban kapott professzori kinevezést. 1975-től 1983-ig a Történeti Segédtudományok Tanszéki Csoportot vezette, 1983 óta áll a Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék élén. Nevéhez fűződik a magyar medievisztika szakképzés megszervezése és elindítása 1993-ban. Vezetése alatt működik a középkor történeti doktori (PhD-) képzés. Az eltelt harminchárom év során előadásokat és szemináriumokat tartott a magyar őstörténet és középkor legtöbb területéről, középkori históriánk nemzetközi kapcsolatairól, valamint számos segédtudományi diszciplínáról; középletin szövegolvasási gyakorlatain pedig a Mohács előtti magyar történelem csaknem összes forrástípusa sorra került. Nagyszámú hallgató készítette nála szakdolgozatát vagy diákköri munkáját, közülük többen az ő irányításával írták egyetemi doktori értekezésüket, s legjobb tanítványai (szám szerint öten) kandidátusi fokozatot szereztek. Az általa írt, ill. szerkesztett jegyzeteket az ország legkülönbözőbb egyetemein és főiskoláin használják a történelem szakos hallgatók.

Már fiatalon bekapcsolódott az egyetemi közéletbe. 1978—1979-ben a bölcsészkar tudományos dékánhelyettese, 1979 és 1982 között az egyetem oktatási rektorhelyettese, 1982-től 1985-ig az egyetem rektora, 1987—1989-ben a Bölcsészettudományi Kar dékánja volt; az 1992—1993-as tanévben a Történeti Tanszékcsoportot vezette. Hosszú éveken át vett részt az egyetemi, a kari, a dékáni és a tanszékcsoporti tanácsok munkájában. Jelenleg tagja a JATE Doktori Tanácsának és az egyetem Habilitációs Bizottságának.

Kristó Gyula kezdettől fogva sokoldalú és magas színvonalú tudományos munkát végez. Kandidátusi értekezését 1969-ben, akadémiai doktori disszertációját 1977-ben védte meg. Szakmai tevékenysége a IX. század elejétől a XV. század végéig átfogja a magyar históriát. Munkássága a történelem mellett kiterjed a nyelvtudomány, az irodalomtörténet, a néprajz és a történeti segédtudományok széles körére. A források gondos és aprólékos elemzésétől rendre eljut a nagyívű szintézisek megalkotásáig. Több összefoglalást készített Magyarország történetéről

a honfoglalás és a XIV. század vége közti időszakról. Munkáiban — a magyar történelem öntörvényű sajátosságait vizsgálva — a *keleti* örökség feltárása mellett jelentős helyet foglal el a *nyugati* kapcsolatok és hatások bemutatása. Újszerű képet rajzolt a magyar őstörténet utolsó szakaszáról, önálló koncepciót dolgozott ki a X. századi magyar fejlődésről, új alapokra helyezte a korai magyar állam és közigazgatás (vármegyék, hercegség) kialakulását. Eredeti módon mutatta be az egyházmegyék és esperességek létrejöttét. Nagy hatásúak a területi különkormányzatok (erdélyi vajdaság, bánságok, tartományuraság) históriájára vonatkozó eredményei. Megírta félévezred hadtörténeti szintézisét, külön monográfiákat szentelt két, sorsdöntő középkori ütközetnek. Feldolgozta a XI–XIV. századi magyar történetírást termékeit. Nagy jelentőségűek a korai helynévadásról és egyes földrajzi nevekről készített történeti és nyelvészeti tanulmányai. Maradandót alkotott az eszmetörténet, az életrajz és a történeti folklorisztika terén is. Számottevő forráskritikai és forráskiadó tevékenységet végzett. Kutatómunkája magában foglalja a délmagyarországi régió helytörténetét is. Az e kötet végén található válogatott bibliográfia tanúsága szerint könyveinek, önálló kiadványainak és könyv terjedelmű írásainak száma 54, szaktanulmányaié 116; eddig megjelent szakirodalmi munkái összesen 289 tételt tesznek ki.

Tudományszervező munkásságát azok a fontos vállalkozások fémjelzik, amelyekben meghatározó vagy vezető szerepet játszott. Szerkesztésében jelentek meg a korai magyar helynevek adattárát tartalmazó kötetek. Személye biztosította az állandóságot Thuróczy János krónikája szövegkiadásának és magyarázatainak. Sorozatszerkesztője volt a Szeged története monográfia hat (öt történeti és egy kronológiai) kötetének. Főszerkesztőként irányította a Korai magyar történeti lexikon munkálatait, amely százhetven szerző közreműködésével készült. Szerkesztőbizottsági elnöke a Dél-alföldi évszázadok című sorozatnak, amelyből máig öt munka jelent meg. Főszerkesztője az Anjou-kori Oklevéltárnak, amelynek eddig öt kötete került kiadásra, három kötete pedig nyomdakész. Sorozatszerkesztőként jegyzi az általa elindított Szegedi Középkortörténeti Könyvtárat, amelyből már hat könyv látott napvilágot. A szegedi egyetem Acta Historica sorozatának tizenkét kötetét szerkesztette. Mindezek a magyar középkorkutatás — itthon és külföldön egyaránt — elismert és rangos kiadványainak minősülnek.

A történész — tágabb értelemben a tudományos — közéletben évtizedek óta jelen van. Egyike a magyar történettudomány leginkább vitatkozó hajlamú kutatóinak. A magyar medievisztika legtöbb kandidátusi és doktori értekezéseinek minősítési eljárásában szerepet játszott bírálóként, elnökként, titkárként, ill. tagként. Közel másfél évtizedig tevékenykedett a tudományos minősítés különböző szintű bizottságaiban. 1980 óta tagja a Magyar Tudományos Akadémia Történettudo-

mányi Bizottságának. Hosszabb időn át tagja volt a Kulturális és történelmi emlékek feltárása, nyilvántartása és kiadása országos kutatási program tanácsának. 1980 és 1990 között a Szegedi Akadémiai Bizottságban működött, az 1985–1990-es időszakban a SZAB Történettudományi és Filozófiai Szakbizottságának elnöke volt. Igen jelentős szerepet töltött be az 1979. évi szegedi őstörténeti tudományos ülésszak és az 1991-ben Szegeden megtartott III. hungarológiai világkongresszus megrendezésében. Előadásaival maga is rendszeresen részt vesz hazai és külföldi konferenciákon. Ma is tagja a Magyar Történelmi Társulat igazgatóválasztmányának, a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság végrehajtó bizottságának, a Történelmi Szemle szerkesztőbizottságának, s elnöke a Szegedi Középkorász Műhely társadalmi szervezetnek. 1994 végén három évre az MTA közgyűlésének nem-akadémikus tagjává választották. Tudománynépszerűsítő munkásságát gyakori írásai, országszerte tartott előadásai, rádiós és televíziós szereplései bizonyítják.

Kristó Gyula a mai magyar történettudomány egyik meghatározó és kiemelkedő egyénisége. Körülötte jött létre a hazai medievisztika legjelentősebb műhelye. Több évtizedes magas szintű és eredményes felsőoktatási tevékenysége elismerésül 1994-ben Szent-Györgyi Albert-díjban részesült.

E tanulmánykötettel fejezik ki elismerésüket Kristó Gyula a tanár és tudós személye és munkássága iránt

*tanítványai, munkatársai,
barátai és tisztelői*

Szegeden 1995. tavaszán.